

אור שמח

הלכות גירושין פרק ח הלכה יב

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "משך חכמה" על התורה

עם ביאור אור הבינה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' כט - תשפ"ה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

הלכה יב

התנה שלא תנשא לפלוני עד חמישים שנה, וחזר וקדשה וגרשה, איזה לשון יכתוב בגט

אבל¹ אם אמר על מנת שלא תנשאי לפלוני עד חמישים שנה ה"ז גט:

בשור"ת הרא"ש² (כלל מ"ה סימן כ"ו), והובאו דבריו (בא"ע) בסימן קמ"ג (הט"ז), דצריך המגרש לחזור ולקדשה, ויחזור ויגרשנה סתם. וברור³ דצריך למיכתב בגט זה אנתתי, ולא ארוסתי, דאם תנשא לפלוני אישתכח דגיטא קמא לא הוי גט, דנתבטל למפרע, כיון שעברה על התנאי, וא"כ הקדושין אינם כלל, דלא נתגרשה כלל, ואישתכח דהויא אשתו ממש, ולא ארוסתו, ומשתריא לפלוני בגט שני, ואם כתב בגט של נשואה ארוסה הלא רבו בזה המחמירים, לבד הבית יוסף (אה"ע סוס"י קכ"ו)⁴ שהביא ראיה מדברי רבותינו בתוספות (גיטין כו, ב ד"ה הכא), אבל אם כתב אינתתי אף אם היא ארוסתו כשר לכל הפוסקים, והרי את אשתי הוא לשון קדושין, והא דבעי רבויא לרבות ארוסתו ליבום, הוא מדכתיב ביתו, עיין פ"ק

¹ ז"ל הרמב"ם (הלכה יב) "הרי זה גיטין על מנת שלא תנשאי לפלוני אינו גט, הא למה זה דומה לאומר לה על מנת שלא תשתי יין זה לעולם, או שלא תלכי לבית אביך לעולם, או כל ימי חייכי. אבל אם אמר לה על מנת שלא תנשאי לפלוני עד חמישים שנה, הרי זה גט ולא תנשא לו כל זמן שהתנה, ואם נשאת בטל הגט למפרע". עכ"ל.

² ז"ל שו"ת הרא"ש (כלל מה, סימן כו) "ראובן גרש את אשתו על מנת שלא תנשא לשמעון, אם יכול לבטל תנאו אחר כך או לא, מהו שיחזור ראובן ויטלו הימנה ויתננו לה בלא שום תנאי ויבטל תנאי הראשון. תשובה. לבטל התנאי אינו יכול, כיון שנתנן הגט בתנאי אין יכול לבטלו. ובנשילת הגט ממנה וליתנו לה פעם אחרת אין תקנה, כי כבר אינה אשתו כי נתן לה גט גמור בלא שיויר, אלא שהטיל בו תנאי, ואין תקנה אלא שיקדשנה, ויתן לה גט גמור בלי תנאי. אשר בן הר"ר יחיאל ז"ל עכ"ל. ופשוט, דהרא"ש איירי באופן שהתנה שלא תנשא לפלוני לזמן מסוים, ולכן רבינו הביא את דברי הרא"ש על דברי הרמב"ם שהתנה לזמן, וכן המחבר בשלחן ערוך (אבן העזר קמג, טז) הביא את דברי הרא"ש על מתנה לזמן. [והטעם שצריך לחזור ולקדשנה, מבואר באבני מילואים סימן קמג ס"ב]

דיומא (יג, ב) [וכן כתב התשב"ץ ח"ב סימן רכ"א] ובכולהו עריות כתיב אשת אביך כו', והכל היו בכלל ואיש אשר ינאף את אשת רעהו כו' הוציא הכתוב ארוסה בת ישראל לסקילה (סנהדרין פרק ד"מ דף נא, ב) לכן ברור דצריך להיכתב אינתתי, ואין לדחות דהוי כהוזק אחד בעיר שלשים יום דמגרש בשם זה שהוזק כן הכא השתא הויא ארוסה, דגיטא מעליא הויא ורק קדושין יש לו בה, לכן מותר לכתוב ארוסתו. ז"א, דהא הגט הראשון תלוי ועומד הוא אם תקיים התנאי, וכי נשאת לפלוני הרי בטל הגט למפרע, ובגט השני כתוב ארוסתי, ואין זה שקר גדול מזה, והוי מזויף מתוכו:

סיכום: התנה שלא תנשא לפלוני עד חמישים שנה, אין יכול לבטל התנאי, אלא אם יחזור ויקדשנה, ויתן לה גט בלא תנאי, ויכתוב בגט אנתתי ולא ארוסתי, שמא תנשא לפלוני ויבטל הגט הראשון, ויתברר שהיא אשתו ממש, והכותב בגט לאשתו ארוסתו אינו גט. ואין לחשוש שלא תנשא לפלוני, ויתברר שהיתה ארוסתו, דאם כותב לארוסתו אשתו מגורשת, דלשון אשתו טוב גם לארוסה.

³ עיין בסוף דבריו, הבאנו בהערות את דברי הגט פשוט, שכל דברי רבינו סובבים על דבריו, ובא לחלוק עליו כאן.

⁴ פירוש: דגרסינן בגיטין (כו, ב), בטעם שזמן מוקדם בגט ארוסה פסול שהרי אין לחשוש משום פירות, מהא דתנאי, "האומר כתבו גט לארוסתי לכשאנסנה אגרשנה - אינו גט, ואמר עולא: מה טעם, גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה, ה"נ גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה" ע"כ. וכתבו התוס' (ד"ה הכא נמי) וז"ל "הכא נמי גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה - וא"ת מה קפידא הוא שיכתוב הסופר זמן, והא ליכא למיחש שיבא לגרש בגט זה אחר נישואין, שהרי עדים לא יחתמו לו, דחזו שהוא מוקדם, ואיכא למיחש בנישואין משום פירי. ואומר ר"ת, דכיון שרואין העדים שכתב בגט ארוסתי, יחתמו אחר הנישואין, כי יסברו דעודה ארוסה" עכ"ל. וכתב הבית יוסף (אבן העזר סימן קכו) להוכיח מכאן, שהכותב בגט אשתו ארוסתו כשר וז"ל, "וכן משמע מדברי התוספות שם (כו: ד"ה הכא) שאם כתב ארוסתי בגט אשה כשר, שכתבו בשם רבינו תם, שכיון שרואים שכתב בגט ארוסתי יחתמו אחר הנישואין כי יסברו דעודה ארוסה, ואם תמצא לומר שאם כתב לאשתו ארוסתי פסול, תיפוק ליה דפסול משום שכתב ארוסתי לנשואה, אלא משמע דכשר וכדברי רבינו ירוחם ותרומת הדשן" עכ"ל.

אור שמח

הלכות גירושין פרק ח הלכה יב

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "משך חכמה" על התורה

עם ביאור אור הבינה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' כט - תשפ"ה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

עוד טעם מדוע הכותב לאשתו ארוסתו הגט פסול

עוד נראה לפקפק, דהא נשאר בספק בגמרא (גיטין פה, א) אם המגרש חוץ מהפרת נדריך או חוץ מירושתיך אם הוא שיויר בגט או לא, וא"כ הכותב בגט של נשואה ארוסתו, יש לפקפק דנעשה כאומר שלא תתגרש רק מה שזכה בה בעודה ארוסה, אבל ממה שזכה בירושתה ובהפרת נדרה לא מגרשה, והוא שיויר בגט, ולא הוא כריתות, ומזה יש לדחות ראית הבית יוסף, דזה דוקא בכותב בנשואה, שכבר זכה בהפרת נדריה ובירושתה ובמע"י, אם כותב ארוסתו נעשה כאומר שלא תתגרש רק ממה שזכה ע"י אירוסין, לא מה שזכה ע"י נשואין, אבל תמן בהך שמועה דמקום הזמן (גיטין כו, ב) משום תקנת ולד, דפירוש תוספות (שם ד"ה הכא) בכותב בגט לשון ארוסתו ונשאת אחר כך, שבשעה שנכתב עדן לא היתה רק ארוסתו, וא"כ בלשון ארוסתו לא נשתייר כלום, ונכתב באופן שלא ישאר בה לו שום זכות וקשר אישותי, לכן אף כי ניסת בתוך כך שפיר מצי למיתן לה הך גט שלא נכתב בעת שתאמר ששייר לו בה מידי, וזה נכון, ועיין ב"ש (א"ע סימן קכ"ו סקל"ט) בזה.

סיכום: הכותב לאשתו בגט ארוסתו, יש לחשוש שאינו מגרשה אלא ממה שזכה בה בארוסיה, ולא ממה שזכה בנישואיה, דהיינו שישאר יורשה, ומיפר נדריה, והמשייר בגט דברים הללו הגט פסול מספק. וכל זה כשכותב לאשתו ארוסתו, שכיון שהיא

אשתו, וכתב ארוסתו, מוכח שכוונתו לכריתות האירוסין בלבד, אבל אם כותב גט לארוסתו, ונשואה וגירשה כשר, דבשעה שכתב לא שייר מידי, אע"פ שמגרשה כשהיא נשואה, מכל מקום כיון שבשעה שכתב לא הייתה כוונתו לשייר, לא מוכח שיש שיויר בגט.

ספק בדין הנ"ל אם כתב ארוסה האם פסול

ולפי זה יש לפקפק קצת, דהכא כתב הגט באופן שעדיין לא עברה על התנאי, ונכתב באופן שלא ישויר לו בה מידי, אף על פי דאם תנשא לפלוני הרי אישתכח דבטלו קדושין וגיטא הראשון, ונמצא זכות הנשואין לו בה מקודם הכתיבה של הגט שכתוב בה ארוסתו, והוא שיויר לדברים שזכה על ידי נשואיה שלה, בכ"ז יש לפקפק קצת כמובן⁶, אבל א"כ נראה דזה גופא הוא תנאי, דמגלה דעתו שאינו מגרשה רק באופן שלא תנשא לפלוני, ותהיה רק ארוסה, לא באופן שתנשא לפלוני, ונתבטלו הגט הראשון עם הקדושין השנים ונמצא שתהיה נשואתו, בזה לא מגרשה, והוא כאומר משום נדר אני מגרשה, שאז יכול לקלקלה. לכן נראה פשוט בעיני דצריך לכתוב אינתתי גם בגט השני, מכל הנך טעמי, ואם יכתבו בגט השני ארוסתו צ"ע למעשה, ועיין במשנה למלך פ"ד ה"ב⁷, ובגט פשוט לא דק בזה, עיין עליו סימן קכ"ו⁸, ומפני שהענין מצוי הארכת בזה:

ליכי אנת פלונית בת פלוני כו' די הוית אנתתי מן קדמת דנא" כתב המשנה למלך (שם) וז"ל "די הוית אנתתי מן קדמת דנא. כתב מרן סימן קכ"ו דבגט ארוסה צריך לכתוב דהוית ארוסתו, ועיין בתשובת מהר"א ש באשה שנתגרשה, והיתה ספק מגורשת וחזר וקדשה, ואח"כ רצה לגרשה, והצריך הרב שם שני גיטין האחד דהוית אנתתי והשני דהוית ארוסתו יע"ש עכ"ל.⁸ ז"ל הגט פשוט (אבן העזר סימן קכו סעיף קב) "אשה נשואה נתגרשה בפני בית דין הדיוטות, ונפל ספק בגט אם היה כשר או לא, וחזר המגרש וקדשה, וחזר בו הבעל ורוצה לגרשה, ועתה שהגט הראשון הוא ספק אם היה כשר, אם כן חלו הקדושין, ויש לכתוב עכשו ארוסתו לכתחלה, ואם לא היה גט לא חלו הקדושין, ויש לכתוב אנתתי. ולכן לצאת מן הספק צריך לכתוב ב' גיטין, אחד בלשון אנתתי ואחד בלשון ארוסתו. כן עשה מעשה הרח"ש כמו שכתב בתשובות סוף סימן י' יע"ש. וצ"ע דאשכחן להרא"ש בתשו' כלל מ"ה סי' כ"ו הביאה הטור ז"ל ומרן סי' קמ"ג סי"ו במי שגירש ואמר ע"מ שלא תנשאי לפלוני דאין תקנה להתירה אא"כ יקדשנה ויחזור

⁵ כתב המחבר (אבן העזר קכו, מו) וז"ל "בגט ארוסה כותבין: דהוית ארוסתו. ואם כתב: דהוית אנתתי, כשר. וי"א דה"ה להיפך, דכתב לאשתו: ארוסתו, כשר בדיעבד (ב"י) עכ"ל. וכתב הבית שמואל (שם, ס"ק לט) וז"ל "וי"א דה"ה להיפך. הבית יוסף כתב דין זה בדרך אפשר, ובדרכי משה הניח בצריך עיון, ובלבוש חולק על הבית יוסף, ולכאורה נראה הראיה שהביא הבית יוסף מתוס' היא ראייה גדולה, ובטורי זהב כתב ד"ל דשאני התם בעת שכתב ארוסה, בכשרות כתב, דהיתה באותו זמן ארוסה, ועיין בד"מ סימן קמ"א שם הביא בהרשאה כותבים לארוס בעל"עכ"ל. הנה דברי רבינו הם כדברי הטורי זהב, אלא שרבינו נתן טעם עמוק לחילוק זה.

⁶ פירוש: כיון שעיקר הפסול בכותב ארוסתו הוא רק כשמוכח שהתכוון לשייר, אם כן בנידון דידן שאין הוכחה, שהרי כותב ארוסתו כיון שעכשיו בשעת כתיבה לא עברה על התנאי, והיא רק ארוסתו, יש להכשיר הגט.

⁷ על מה שכתב הרמב"ם (גירושין ד, יב) "ופטרית ושבקית ותרוכית יתיכי

אור שמח

הלכות גירושין פרק ח הלכה יב

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "משך חכמה" על התורה

עם ביאור אור הבינה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' כט - תשפ"ה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

הגט רק באופן שלא תנשא לפלוני ותהיה ארוסה, ולא באופן שתנשא ותהיה נשואה, וממילא, אם תנשא לפלוני יבטלו שני הגיטין ויכול לקלקלה, לכן חייבים לכתוב אשתו.

סיכום: אע"פ שבנידון דידן לא מוכח שמשיר מידי כשמגרשה וכותב ארוסתי, דהרי היא באמת ארוסתו אם לא תנשא לפלוני, מכל מקום נראה דפסול, דאם כותב ארוסתי, דמגלה דעתו, שנותן

בתחלה אנת ארוסתי ואחר כך בסוף הגט כתב דהוית אנתתי צ"ע אם כשר בדיעבד. ועיין מ"ש ס"ק פ"ט עיין בסדר הגט סעיף צ"ו וסי' קמ"א ס"ה וס"ו ועיין לעיל ס"ק ל"ו עכ"ל.

ויגרשנה סתם, אמאי לא כתבו דצריך לתת ב' גיטין. גם מהרדב"ז [ח"ד סי' אלף קנ"ו] (פ"ה) כתב כדברי הרא"ש יע"ש משמע דבגט אחד סגי. וצ"ע איך יכתבו, אנתתי או ארוסתי, ודעתי נוטה דיכתבו ארוסתי. אם כתב בתחלת הגט אנת אנתתי פלונית ואח"כ בסוף הגט כתב דהוית ארוסתי, א"נ דכתב